

ความสำคัญของปัญหา

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เป็นแหล่งบริการสารนิเทศท่านองเดียวกับห้องสมุด หอจดหมายเหตุแห่งชาติทำหน้าที่เก็บรักษาเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางการวิจัยที่เรียกกันว่า "จดหมายเหตุ" โดยหอจดหมายเหตุแห่งชาติจะทำการคัดเลือก รวบรวม และเก็บรักษาเอกสารการบริหารงาน ซึ่งส่วนราชการและเอกชนผลิตขึ้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินงานและบันทึกประวัติศาสตร์ร่วมสมัยของชาติ เอกสารจดหมายเหตุที่จัดเก็บนี้ หอจดหมายเหตุแห่งชาติจะให้บริการค้นคว้า วิจัย แก่ส่วนราชการ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, ม.ป.ป. : ๑)

จากวัตถุประสงค์ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อการเก็บรักษาเอกสารและเพื่อการนำเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ออกใช้ประโยชน์ ดังนั้นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้แก่ การให้บริการค้นคว้า วิจัย จากเอกสารจดหมายเหตุที่จัดเก็บไว้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ในการค้นคว้าเอกสารที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ผู้ใช้จะต้องใช้คู่มือช่วยค้น เช่น เกี่ยวกับการที่ผู้ใช้ต้องใช้บัตรรายการ เป็นคู่มือค้นหาหนังสือในห้องสมุด คู่มือช่วยค้นของหอจดหมายเหตุแห่งชาติที่สำคัญได้แก่ บัญชีสำรวจเอกสาร

บัญชีสำรวจเอกสาร เป็นเครื่องมือช่วยค้นที่ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงเอกสารที่ต้องการ ในขณะที่เกี่ยวกับบัญชีสำรวจเอกสารยังเป็นหลักฐานควบคุมเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ โดยปกติเครื่องมือช่วยค้นเอกสารจดหมายเหตุมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น หนังสือแนะนำ บัญชีสำรวจเอกสาร บัญชีรายชื่อ บัตรรายการเอกสาร และดัชนี แต่สำหรับหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้จัดทำเครื่องมือช่วยค้นเพียงประเภทเดียว นั่นคือบัญชีสำรวจเอกสาร ดังที่กล่าวข้างต้น

บัญชีสำรวจเอกสารที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติจัดทำขึ้น ได้ให้คำอธิบายเอกสาร
ทุกรายการที่มีอยู่ในกลุ่มเดียวกัน (group) โดยจัดทำเป็นรูปเล่ม มีการจัดเรียงเนื้อหา
ภายในเล่ม และแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ภาคมหน้า กล่าวถึงประวัติและหน้าที่ของหน่วยงาน เจ้าของเอกสาร หรือ
ประวัติของเอกสาร ลักษณะและเนื้อหา รวมทั้งปริมาณเอกสาร
2. ภาคบัญชีเอกสาร กล่าวถึงชื่อเรื่อง (title) และให้รายละเอียดเกี่ยวกับ
วัน เดือน ปี ของเอกสาร จำนวนเอกสาร และหมายเลขเอกสารหรือรหัสเอกสาร

บัญชีสำรวจเอกสารที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติจัดทำขึ้นขณะนี้ มีจำนวนทั้งหมด
200 เล่ม สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้

1. บัญชีสำรวจเอกสาร รัชกาลที่ 3-4	จำนวน 1 เล่ม
2. บัญชีสำรวจเอกสาร รัชกาลที่ 5	จำนวน 35 เล่ม
3. บัญชีสำรวจเอกสาร รัชกาลที่ 6	จำนวน 21 เล่ม
4. บัญชีสำรวจเอกสาร รัชกาลที่ 7	จำนวน 10 เล่ม
5. บัญชีสำรวจเอกสารส่วนบุคคล	จำนวน 8 เล่ม
6. บัญชีสำรวจเอกสารกระทรวงต่าง ๆ	จำนวน 103 เล่ม
7. บัญชีสำรวจเอกสารเย็บเล่ม	จำนวน 20 เล่ม
8. บัญชีสำรวจเอกสารต่างประเทศ	จำนวน 1 เล่ม
9. บัญชีสำรวจเอกสารลับ	จำนวน 1 เล่ม

โดยทั่วไปบัญชีสำรวจเอกสารซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยคนที่จัดทำขึ้น ไม่ควรจะใช้ค้นหา
ข้อมูลจากจดหมายเหตุของสถาบันใดสถาบันหนึ่งเท่านั้น แต่ควรจะมีการจัดทำเป็นระบบเชื่อมโยงกัน
(national archival hierachy) ให้สามารถค้นหาข้อมูลจดหมายเหตุจากหลาย
แหล่งได้ เช่นเดียวกับโครงการสมัครของห้องสมุด ด้วยเหตุที่บัญชีสำรวจเอกสารนอกจากจะ
ใช้ควบคุมเอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติมีอยู่ ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือ
ช่วยคน เพราะเป็นคู่มือประเภทเดียวที่จะช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงเอกสารจดหมายเหตุที่เก็บใน
หอจดหมายเหตุแห่งชาติได้ กล่าวได้ว่า เครื่องมือช่วยคนที่จะสามารถนำผู้ใช้ไปสู่ข้อมูล
จดหมายเหตุได้ตรงตามความต้องการ เหมือนกับบัตรรายการที่จะนำผู้ใช้ไปยังหนังสือที่ต้องการ

จากผลการวิจัยของ เพ็ญฟ้า ศิริจันทร์สกุณา (เพ็ญฟ้า ศิริจันทร์สกุณา 2523 : จ, 72) ซึ่งศึกษาถึง เครื่องมือช่วยค้นของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ปรากฏว่า เครื่องมือช่วยค้นของหอจดหมายเหตุแห่งชาติอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าได้ปานกลาง ทั้งนี้ โดยมีปัญหาและอุปสรรคคือ การจัดหมวดหมู่ในเอกสารไม่ละเอียดพอค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ยาก รหัสเอกสารในบัญชีไม่ตรงกับที่กล่องเอกสาร รายละเอียดในเอกสารที่ปรากฏกับในบัญชีไม่ตรงกัน คำนีเอกสารค้นยาก และหัวเรื่องในเครื่องมือช่วยค้นไม่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเท่าที่ควร ทำให้การค้นคว้าในบางเรื่องที่ใช้ต้องการเจาะลึกเป็นไปอย่างลำบาก ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะให้เพิ่มรายละเอียดในเครื่องมือช่วยค้นให้มากกว่าเดิม เช่น ส่วนโยงข้อความ (cross reference) รวมทั้งปรับปรุงเครื่องมือช่วยค้นให้มีประสิทธิภาพและละเอียดกว่าเดิม

จากการที่มีบัญชีสำรวจเอกสาร เป็นเครื่องมือช่วยค้นเอกสารที่สำคัญของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ดังนั้นงานวิจัยจึงได้ศึกษาถึงการมีบัญชีสำรวจเอกสาร และประสิทธิภาพของบัญชีสำรวจเอกสาร ในการนำผู้ใช้ไปสู่เอกสารจดหมายเหตุที่ต้องการ ผลที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไขและปรับปรุงบัญชีสำรวจเอกสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยค้นที่สำคัญให้สามารถนำผู้ใช้ไปสู่ข้อมูลที่ปรากฏในจดหมายเหตุได้ตรงตามความต้องการ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อ

1. ศึกษารูปแบบและการจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. ศึกษาการใช้บัญชีสำรวจเอกสารของผู้ใช้บริการค้นคว้า วิจัย ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
3. ศึกษาประสิทธิภาพในการช่วยค้นของบัญชีสำรวจเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
4. หาข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข ปรับปรุงบัญชีสำรวจเอกสารให้มีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้เป็นคู่มือช่วยค้นคว้าที่สำคัญ ทำให้การค้นเอกสารหอจดหมายเหตุแห่งชาติประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

แนวสมมุติ

การวิจัยครั้งนี้จะทดสอบแนวสมมุติหลัก 2 ประการ คือ

1. บัญชีสำรวจเอกสารที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติจัดทำขึ้นจะนำไปสู่เอกสารหลักที่สำคัญเท่านั้น
2. ความสำเร็จและความล้มเหลวในการค้นเอกสารโดยใช้บัญชีสำรวจเอกสารเพื่อการช่วยค้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาเครื่องมือช่วยค้น อันได้แก่บัญชีสำรวจเอกสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยค้นเพียงเครื่องมือเดียวที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติมีอยู่ การศึกษาจะใช้การสัมภาษณ์ และสอบถามผู้ใช้บัญชีสำรวจเอกสาร ถึงการใช้และประสิทธิภาพของบัญชีสำรวจเอกสารว่า สามารถเป็นคู่มือช่วยค้นเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการได้ก็เพียงใด ผู้ใช้บัญชีสำรวจเอกสาร ประกอบด้วย นิสิต นักศึกษา นักวิจัย ครู อาจารย์ บุคคลจากส่วนราชการ และบุคคลทั่วไป ผู้ใช้ที่จะกรอกแบบสอบถามและให้ข้อมูลคือ ผู้ใช้ทุกคนที่เข้ามาใช้บริการค้นคว้า วิจัย ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน 2526 - กุมภาพันธ์ 2527 โดยผู้ใช้เหล่านี้จะใช้บัญชีสำรวจเอกสารในกลุ่มใหญ่ ๆ ที่ใดกล่าวมาแล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการสำรวจซึ่งใช้การสัมภาษณ์และการสอบถามเป็นหลักโดยจะเริ่มจาก

1. ศึกษาบัญชีสำรวจเอกสารซึ่งหอจดหมายเหตุแห่งชาติจัดทำขึ้นในค้ำรูปแบบและ
การจัดทำ
2. สัมภาษณ์ผู้ใช้งานและหลังการใช้บัญชีสำรวจเอกสาร ในการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานก่อนการใช้บัญชีสำรวจเอกสาร จะศึกษาว่าผู้ใช้งานต้องการค้นหาค้นหาอะไร จุดประสงค์ในการใช้เอกสาร รวมทั้งข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้ใช้ ได้แก่ อายุ อาชีพ สถานภาพทางวิชาการ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยราชการ ในการสัมภาษณ์หลังการใช้จะศึกษาว่าผู้ใช้ใช้รายการใดในการค้นเวลาที่ไรในการค้น ค้นได้เอกสารจดหมายเหตุที่ต้องการหรือไม่ และสาเหตุความล้มเหลวที่เกิดในการค้นว่า เกิดจากงานหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เกิดจากผู้ใช้งาน หรือเครื่องมือช่วยค้นให้แนวทางในการค้นไม่เพียงพอ การสัมภาษณ์จะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องว่าผู้ใช้งานต้องการข้อ

สนเทศใด หากข้อสนเทศที่ต้องการได้หรือไม่ การสัมภาษณ์จะถามตามคำถามที่กำหนดล่วงหน้า คำถามเหล่านี้จะถามผู้ใช้ทุกคนเหมือนกันหมด

3. ใช้แบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม แบบสอบถามนี้จะให้ผู้ใช้ตอบหลัง การสัมภาษณ์ครั้งที่สอง โดยในแบบสอบถามจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ในการค้น วรรณกรรม รวมทั้งประสบการณ์ในการใช้บัญชีสำรวจเอกสาร และทัศนคติของผู้ใช้ต่อบัญชี สสำรวจเอกสาร

คำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมานำไปทดสอบกับผู้ ที่เคยใช้บัญชีสำรวจเอกสารมาก่อนจำนวน 10 คน หลังจากการทดสอบจะนำมาแก้ไขและนำ มาใช้รวบรวมข้อมูลต่อไป

4. ข้อมูลที่ได้จากผู้ใช้จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และร้อยละ

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะให้ประโยชน์หลายประการ กล่าวคือทำให้ทราบ

1. ลักษณะและการจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. การใช้และทัศนคติของผู้ใช้ต่อบัญชีสำรวจเอกสาร
3. ประสิทธิภาพของบัญชีสำรวจเอกสาร ว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ใช้ค้นสิ่งที่ต้องการ ได้ดี และสะดวกรวดเร็วเพียงใด

4. องค์ประกอบที่เป็นอุปสรรคทำให้การค้นโดยใช้บัญชีสำรวจเอกสารไม่ประสบ ความสำเร็จ

5. แนวทางในการปรับปรุง เพื่อให้การค้นเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

รายละเอียดที่ได้นำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 2 กล่าวถึงคู่มือช่วยค้นในคำต่าง ๆ ประเภทของคู่มือช่วยค้น โดยเฉพาะ บัญชีสำรวจเอกสาร ซึ่งได้กล่าวละเอียดถึงหลักเกณฑ์ในการจัดทำบัญชีสำรวจเอกสาร ประเภท ของบัญชีสำรวจเอกสาร ลักษณะและการจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

บทที่ 3 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย ประชากรที่เกี่ยวข้องและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 รายงานผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บัญชีสำรวจเอกสาร การค้นเอกสารจดหมายเหตุ ประสิทธิภาพในการใช้บัญชีสำรวจเอกสารและการค้นเอกสาร การใช้บัญชีสำรวจเอกสารค้นเอกสารจดหมายเหตุ ความสำเร็จในการค้น ความคิดเห็นของผู้ใช้ต่อบัญชีสำรวจเอกสาร ปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้ในการใช้บัญชีสำรวจเอกสาร และข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นในการปรับปรุงบัญชีสำรวจเอกสาร

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ข้อจำกัดของการวิจัย และแนวทางในการวิจัยในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย